

všichni předváleční věřitelé, majitelé peněžních vkladů, cenných papírů a t. d., kteří nyní teprve budou musiti se dožadovati, aby jich předválečné pohledávky nějakým způsobem byly opět zhodnoceny.*)

Zbývá otázka, ovšem spíše theoretická, je-li dnes prohlášená stabilisace naší měny její devalvací čili nic. Bylo často tvrzeno, že nebude žádné devalvace, že dosavadní koruna zůstane korunou, že na hodnotě její nebude ničeho měněno. To jest správné, ale jenom potud, že se týká koruny nynější, poválečné a tedy fakticky již devalvované. Vezmeme-li ale korunu předválečnou, jež se rovnala koruně zlaté a platila 20 zlatých centů, a srovnáme-li s tím, že nynější stabilisovaná koruna má rovnati se jen asi 3 centům, vidíme, že dnešní stabilisace naší koruny, jak provedena byla novelou k zákonu o cedulové bance, jest opravdu zákonnou devalvací koruny předválečné asi na jednu sedminu její původní hodnoty. To jest fakt, na kterém se nedá nic oddisputovati a který třeba otevřeně říci. Tak proti původnímu Rašínovu plánu dožili jsme se přece jen devalvace.

Quidam.

□ □ □

Stanovení rozsahu pensijní povinnosti.

Dr. Rudolf Hotowetz.

Z nejobtížnějších otázek, které dlužno řešiti při novelisaci zákona o pensijním pojištění, jest přesné stanovení rozsahu pensijní povinnosti. Dosavadní zákon o pensijním pojištění třikrát již pokusil se různými definicemi vyhraniti a stabilisovati tento rozsah, vždy marně, poněvadž administrativa a zejména judikatura správní podložily slovům zákona výklad jiný, než bylo úmyslem zákonodárce, ba ve stejné věci přecházely někdy neočekávaně od výkladu jednoho k výkladu jinému, diametrálně rozdílnému. To bylo i za starého Rakouska i po převratu v československém státě a pozorujeme to zejména v nejnovější době, ve které nejvyšší správní soud svými rozhodnutími hodně zúžuje rozsah pensijního pojištění, jak až dosud byl praxí vykládán.

*) Jest s podivem, že otázka tato u nás dosud tak malý budí zájem, ačkoliv jinde, kde ovšem znehodnocení měny bylo mnohem větší, vyvolala živé hnutí, organisované ve spolcích předválečných věřitelů, strádalů a jiných, domáhajících se na vládě i sborech zákonodárných náhrady škody poklesem měny utrpěné.

Tato měnivá a restringující judikatura je ovšem velmi nebezpečna pro bezvadnou funkci ústavu pensijního, neboť povinné pojištění pensijní — značně levnější než důchodové pojištění volné, poněvadž, jsouc obligatorní a proto bez velkých výloh akvizičních a jiných, jest založeno na velmi nízkých nákladech správních, které jsou jen zlomkem správních nákladů u volných pojišťoven — může bezvadně fungovati jen tenkrát, jsou-li veliká rizika důchodového pojištění vyrovnána přiměřeně velkým počtem pojištěnců.

Vymezení rozsah pojistné povinnosti tak jasně, aby možnost různého výkladu byla vyloučena, bylo tedy přední snahou komise, která byla vládou ustanovena ku přípravě reformy pensijního zákona.

Výbor, komisi pro tento úkol zvolený, konal ve věci té řadu anket a expertis, ve dvaceti schůzích zevrubně probral celou látku, vážil pečlivě každé slovo a předložil svůj konečný návrh jednomyslně usnesený příslušnému komitétu celé komise, který ve třech dlouhých poradách jeho návrh s několika změnami většinou hlasů schválil.

Ke správnému pochopení tohoto návrhu je ovšem zapotřebí znáti genesis dosavadního zákonodárství i dosavadní praksi.

Jest známo, že počátkem tohoto století soukromí zaměstnanci vymohli si uzákonění svého nuceného pojištění pensijního. Původní vládní předloha stanovila pro rozsah tohoto pojištění jediné kritérium, totiž měsíční nebo roční plat, s tím odůvodněním, že zaměstnání soukromých zřízenců jsou tak rozmanitá, že nelze nalézt jednotného znaku pro ně charakteristického, že je nelze ani všechny úplně vypočítati, a že tedy nezbývá, než učiniti rozhodujícím kritériem delší období obvyklé pro výplatu služného. Po delším projednávání parlamentním a častých změnách příslušné formulace stanovil zákon z roku 1906 kritériem pojistné povinnosti: obvyklý plat měsíční nebo roční a charakter úřednický, resp. konání služeb výlučně nebo převážně duševních.

Zkušenost ukázala, že obvyklost platu měsíčního nebo ročního není znakem objektivně správným, poněvadž se nejen někdy vyskytuje u zaměstnanců konajících služby podřízené, nýbrž se někdy nevyskytuje ani u zaměstnanců vyšších.

Pojem charakteru úřednického není pak teorií vyhraněn, byl správním soudem někdy až násilně vykládán („příslušnost k by-

rokraticky členěnému tělesu“), přisuzuje se v praxi libovolně kategoriím nejrůznějším a není proto znakem precisním, nepochybným. Obecná mluva nepřisuzuje sice charakter úřednický nikdy zaměstnancům podřízeným, dolní hranice je tedy bezpečně ohraničena; avšak je tu přece řada pensijních pojištěnců, kterým ani dle obecné mluvy by titul úřednický nebyl přisouzen, nýbrž jen titul kontoristy, písaře atd. Charakter úřednický nemůže proto býti pro povinnost pensijní znakem jediným a rozhodujícím, může však tvořiti součást výpočtu ať taxativního či demonstračního, poněvadž aspoň pro dolní hranici jest pojem úředníka vyjasněn.

Ještě neurčitějším je pojem práce (výlučně nebo převážně) duševní. Ani zákon z roku 1906, ani pozdější zákony nedefinovaly tento pojem blíže a mohly proto i administrativa i judikatura přímo hýřiti v nejrůznějších výkladech slovních, gramatických, logických i filosofujících, často duchaplně motivovaných, a v rozhodnutích, z nichž mnohá si diametrálně odporovala. Už zákon z roku 1906 připouštěl sice možnost výkladu méně komplikovaného, totiž výkladu a contrario, co duševní prací není. Nebyla jí totiž práce dělníků a práce čeledínská, které podle zákona za práce zřízenců k pojištění povinných se nepovažovaly. Ovšem však ani pojem dělníka není správnému soudci nepochybným, jak později bude uvedeno.

Novela z roku 1914 vypustila kritérium měsíčního nebo ročního platu, ponechala však obě další kritéria z roku 1906 a připojila k nim demonstrační výpočet některých druhů zaměstnání, která pojistné povinnosti podléhají a tedy podle názoru zákonodárce převážně duševní práce konají. Staré obtíže tu zůstaly pro druhy zaměstnání demonstračně nevypočtené a přibýly dokonce obtíže nové s výkladem nových pojmů nepřesně definovaných, jako příkl. „vyššího“ dozoru atd.

Po převratu chtěl československý zákon z roku 1920 odstraniti tyto obtíže všeobecnou definicí negativně ohraničující rozsah povinnosti pojistné. Chtěl se vyhnouti nejasnému pojmu práce převážně duševní a měl za to, že spíše dojde k cíli, když dosavadní formulaci zákona obrátí. Stanovil proto, že pojištěním povinen jest zaměstnanec v poměru služebním, pokud není činným jako dělník či učeň nebo nevykonává převážnou měrou prací podřízených, jako služeb čeledínských, nádenických nebo takových, jichž vykonavatelé se nepovažují za

obchodní pomocníky podle zákona z 16. ledna 1910. V dalších uvedl pak zákon demonstrativně („jsou tudíž pojištěním povinni zejména“) několik druhů různého zaměstnání. Je z toho nepochybně zřejmo, že zákon nechtěl vylučovati z pojištění druhy zaměstnání tam neuvedené, nýbrž že chtěl naopak podrobiti pojistné povinnosti všechny zaměstnance, kteří nejsou dělníky atd., že tedy znakem primérním a rozhodujícím — ovšem rozhodujícím pro odmítnutí pojistné povinnosti — je charakter dělníka atd.

Avšak nový zákon upadl ze Scylly do Charybdy, neboť správní soud, který dříve hleděl samostatně konstruovati pojem duševní práce, nehledí dnes samostatně konstruovati pojem dělníka atd. a — z toho pojmu vycházejí — podrobovati nedělníky pensijnímu pojištění, neboť správní soud odvozuje pojem dělníka z demonstrativního výpočtu později uváděného a činí tím výpočet demonstrativní ve skutečnosti výpočtem rozhodujícím, quasi taxativním.

Argumentuje tudíž: pojem dělníka není v zákoně přímo vyznačen a je tedy nutno jej ze zákona vyčísti nepřímou; to je možno jen výkladem slov „jsou tudíž pojištěním povinni“...*); tato slova značí, že následující výpočet jest aplikací zásady v předcházejícím odstavci vyřknuté; poněvadž v tomto výpočtu jsou uvedeni zaměstnanci, kteří vykonávají převážně duševní práce nebo kteří k pracím jiných osob pravidelně dozírají, dlužno za dělníky pokládati osoby, které nekonají práce převážně duševní nebo které nedozírají pravidelně k pracím osob jiných.

Touto argumentací dostala se judikatura z negativní definice roku 1920 obratem zase na pozitivní definici z roku 1906 a 1914 a znovu zase na podstatný znak převážně duševní práce. Při tom náš nejv. správní soud klade na „duševní“ práci měřítko vyšší než bývalý správní soud rakouský, vylučuje z pensijní povinnosti osoby, které dřívější judikatura za pojištěním povinné uznávala, obmezuje dosti značně rozsah pojistné povinnosti a ohrožuje tím ovšem počet pojištěnců k důchodovému pojištění potřebný. Nejnovějším výkladem pojmu kupeckých

*) Přehlízí, že zákon zní „jsou tudíž pojištěním povinni zejména“, že tedy vedle kategorií zejména jmenovaných může býti i dlouhá řada jiných, že tedy pojem dělníka nutno definovati samostatně a ne jen z demonstrativního výpočtu.

služeb ve smyslu zákona o obchodních pomocnících z roku 1920 obmezuje dokonce okruh i těchto pojištěnců a je tu dokonce v rozporu s judikaturou nejvyššího soudu brněnského, ačkoli pojem obchodního pomocníka podle zmíněného zákona může býti ovšem jenom jeden jediný a nikoli jiný pro soudce správního a jiný pro soudce civilního.

Dlužno konstatovati, že rozhodnutí nejv. správního soudu platí vždycky jen pro konkrétní případ, kterého se týkají, že tedy nemají platnosti všeobecné. Nutno dále konstatovati, že jsou založena vždycky jenom na výsledcích administrativního řízení v daném případě a že proto — když v tomto řízení bylo opomenuto zjistiti a uvést okolnosti pro duševní práci podle názoru správního soudu závažné — správní soud pojistnou povinnost odmítá, třeba tyto okolnosti tu ve skutečnosti jsou. Tím se také vysvětluje, že se rozhodnutí správního soudu někdy ve případech zaměstnání fakticky totožného rozcházejí, takže si zdánlivě odporují. A dlužno konečně uznati, že hlavní vinu na této nejasnosti naší administrativy a judikatury má nepřesný zákon, který užívá pojmů příliš všeobecně formulovaných, nedokonale definovaných a připouštějících různý výklad.

Že čsl. novela z roku 1920 chtěla vyloučiti převážně duševní práci jako kritérium pro pojistnou povinnost rozhodující, toho předními svědky jsme my, kteří jsme na ní v první řadě spolupracovali. Dali jsme zákonu doslov, který po našem názoru takovou možnost vylučoval. Ale nezbyvá než skloniti se před autoritativním názorem nejv. správního soudu a odvoditi z toho důsledky při nastávající reformě pensijního zákona.

Toho všeho jsa si vědom, hleděl komitét k tomu účelu dosazený formulovati okruh osob pojištěním povinných tak jasně a zřetelně, aby nemohla vzniknouti žádná pochybnost o tom, zdali osoba určitým způsobem zaměstnaná pojištěním povinna jest či není.

Komitétu bylo předloženo několik návrhů, jak formulovati příslušný text zákona; podkladem jeho jednání byl pak po delší rozpravě zvolen návrh předložený presidentem a ředitelstvím Všeobecného pensijního ústavu. Tento návrh vypočítával jakožto zaměstnance pojištěním povinné: úředníky; kancelářské zaměstnance; zaměstnance divadel a jiných zvláště jmenovaných povolání; obchodní pomocníky a učně; zaměstnance vykonávající určité vyšší služby taxativně vyjmenované, t. j. dozor,

samostatné skladování, zodpovědné práce za zvláštních předpokladů. Cituji zde ovšem jen hesla, která byla v návrhu ovšem blíže a určitěji rozvedena.

Velkou část rozpravy v komitétu zabrala otázka, zdali má býti v čelo postavena povšechná definice zaměstnání pojištěním povinného s následujícím výpočtem jednotlivých druhů zaměstnání exemplifikačním, či má-li býti od povšechné definice upuštěno a zvolen výpočet taxativní.

Pro všeobecnou definici uvažována po všech stránkách a rozebrána celá řada kriterií, jako práce duševní, služba vyšší, práce nedělníka, práce nikoli tělesná, práce nikoli ruční, obvyklé předběžné vzdělání atd. Byly hledány, navrhovány a prozkoumány velmi obšírné definice těchto pojmů, ale vždycky shledáno, že jsou buď příliš komplikované nebo příliš uměle konstruované, nebo příliš všeobecné, nebo že jsou založeny na předpokladech, které ve skutečném životě nejsou podkladem příslušného zaměstnání, že vyžadují zkoumání myšlenkových pochodů pojištěncových, kterých si vůbec ani není vědom a nedovede je tedy vysvětliti, a hlavně že nepřiléhají na všechny pensijní pojištěnce, že vylučují z pojistné povinnosti osoby, které jí od počátku byly podrobeny, anebo že do ní subsumují také osoby, které bezesporně náležejí do pojištění sociálního. Tyto mezery chtěla proto většina návrhů vyplniti použitím neurčitých slov, jako „převážně“, „podstatně“, „obvykle“, „vyšší měrou“ atd., která až dosud byla a ovšem i příště by byla pramenem naprosté libovůle při konečném rozhodování,

Chci zde blíže probrati jen návrhy týkající se použití kriteria práce tělesné nebo práce duševní. Hranice mezi oběma není, jak již dříve pověděno, jasna, a buď ten či onen pojem musil by tedy býti vyhraněn naprosto nepochybně, aby bylo zabráněno zmatkům a libovůli při rozhodování. Ale takové nepochybné vyhranění pojmů se dosud nikomu nepodařilo a pravděpodobně ani příště nepodaří.

Dáme-li pojmu práce tělesné (ruční dělnické) jen výklad slovní, že totiž jde tu o výkon pouze nebo převážně svalový, pak musíme z ní vyloučit bezmála všechny dělníky u strojů, kde práci koná stroj a dělník na stroj skutečně jen dozírá a jeho práci řídí daleko více duchem než tělesnou prací. A z druhé strany musíme do ní zařadit nemalou část úředníků kancelářských, pomocníků obchodních, ošetřovatelů nemocných a pod.,

jichž veškerá práce vyžaduje námahu svalovou, byť cílevědomou a řízenou úvahami duševními. Ale vždyť i nejjednodušší svalový výkon je konán na základě příkazu daného mozkiem, tedy výkonu duševního, třebas (při jednoduchých výkonech stále opěťovaných) už podvědomého.

Aby byl splněn účel zákona, musil by tedy pojmu tělesné (ruční atd.) práce býti dán výklad širší, řekl bych ekonomický. Toho lze sice docílití obsáhlými výklady teoretickými, které však — ať sestaveny sebe pečlivěji — sotva kdy mohou býti učiněny naprosto nepochybnými, i širšímu obecnstvu dobře srozumitelnými a ihned pochopitelnými, které asi vždycky by připouštěly různé výklady, prakticky by tedy selhaly, a které proto nemohou býti bezpečným podkladem pro správu a pro judikaturu.

Tak příkl. už rakouský správní soud uznal, že všeobecně není služebního výkonu, při kterém by byl činným jenom duch anebo jenom tělo; naopak že každá fysická práce vyžaduje jisté osvědčení se ducha a z druhé strany že také duševní práce nemůže se projevit bez tělesného výkonu. Prohlásil tedy za fysickou práci takový výkon, při kterém fysická činnost neslouží pouze tomu, aby duševní práce se projevila, nýbrž při které se výsledek pracovní dociluje v podstatě prací fysickou a při které činnost myšlení a vůle pouze vede a řídí projevy těla.

Je to výklad zajisté velmi duchaplný, ale pochybují, že obecně srozumitelný — a při zákoně dotýkajícím se vrstev tak širokých jde přece v první řadě o to, aby i takový zaměstnanec, jehož myšlenkové pochody jsou jednoduché, si mohl rychle uvědomiti: „jsem obchodní pomocník, ergo patřím do pensijního pojištění“, ne však, aby musil teprve hloubati, co je duševní práce, co je vyšší služba, zdali on sám takové práce koná a zdali tedy patří tam či onam.

A je to výklad nejen těžko obecnému lidu srozumitelný, ale zároveň tak široký, že se z něho dá v konkrétním případě vlastně usouditi, co kdo chce, čemuž ostatně nasvědčují i sama rozhodnutí rakouského správního soudu.

Anebo příkl. v nejposlednější době byl učiněn následující pokus o definici pojmu práce tělesné: „za práce tělesné jest pokládati ty, u nichž podstatu činnosti tvoří svalové výkony a jež nevyžadují, aby byly vyřízeny úvahami přihlížejícími k individualitě případů; nesluší za tělesné práce pokládati ty,

u nichž podstata činnosti spočívá v mimořádné opatrnosti, zodpovědnosti, zručnosti nebo jemnosti.“ Poněvadž však rčení „jež nevyžadují, aby... k individualitě případů“ bylo by možno vytýkati nesrozumitelnost pro širší vrstvy a „učenost“, bylo by snad lze je nahraditi prostou formulací: „které nebývají vedeny úvahami složitějšími“.

I tato definice je jistě založena na důkladných vědomostech a je také dobře motivována; ale i u ní je snad na první pohled jasno, že není dostatečně přesná, že je hodně neurčitá a že v konkrétním případě může býti způsobem nej-různějším vykládána.

Jiný pokus chtěl za kritérium dělnické práce užití obvyklou postačitelnost vědomostí získaných v obecné škole a i jiné pokusy trpěly podobnou nepřesností a neurčitostí. (Dokončení.)

O jednotnou nemocenskou pojišťovnu.

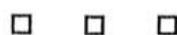
Dr. Jos. Lukáš.

Kdo znal organizaci našeho nemocenského pojištění dělnického při vzniku naší státní samostatnosti a srovnal ji s organizací, kterou vytvořil zákon z 15. května 1919, č. 268 sb. z. a n., uznal, že jednak vypadla jedna značná složka této organizace, totiž t. zv. závodní nemocenské pokladny svého času zřízené a zřizované podle § 42 nem. zák., jakož i t. zv. pokladny stavební, jednak značně zredukován počet nemocenských pokladen společenstevních, nehledíme-li ani k tomu, že obmezen byl i počet pokladen spolkových a zapsaných pomocných, které pro menší počet svých členů nemohly nadále prováděti pojištění podle § 1 nem. zák.*) Zrušením nebo obmezením působnosti pokladen právě uvedených získaly okresní pokladny nemocenské. Tehdejší sbor zákonodárný sledoval určitý, předem promyšlený cíl. Tehdejší Národní shromáždění nespokojilo se jak známo změnami, které provedeny byly hlavně na zákoně nemocenském, nýbrž činěny ihned vážné kroky k zavedení pojištění sociálního, zatím nikoli všeobecného, nýbrž aspoň pojištění osob nesamostatných, tak jak nám je ukazuje zákon z 9. října 1924, č. 221 sb. z. a n. Národní shromáždění mělo sice před sebou vzor takového pojištění sociálního, než pochopitelně nechtělo beztak napodobiti staré Rakousko — ač v parlamentních pracích, pokud

*) Sr. blíže můj článek: Nynější organizace nemocenského pojištění v Soc. Revui 1920, seš. 9.

a starobní. V tomto směru netřeba o věci té šířiti slov. Podle § 74 pojištění invalidní a starobní provádí ústřední sociální pojišťovna se sídlem v Praze, tedy pojišťovna jediná. Tato pojišťovna jest příslušna prováděti všechny úkony týkající se invalidního a starobního pojištění, pokud k tomu podle tohoto zákona nejsou výslovně povolány nemocenské pojišťovny, může však jednotlivé úkony svěřiti nemocenským pojišťovnám a jejich svazům nebo jiným sociálně-pojišťovacím institucím. Nemocenské pojišťovny a jejich svazy vykonávají tedy úkony tyto jménem ústřední sociální pojišťovny, ba jsou povinny úkony ty převzít (§ 75).

Při organisaci pojištění invalidního a starobního byl totiž úkol zákonodárcův snazší, poněvadž a priori veškerá snaha směřovala pro jednotného nositele obou těchto kategorií sociálního pojištění a bylo proto lehce odolati svodům některých, dokonce opozičních stran po decentralisaci nositele invalidního a starobního pojištění zejména z důvodů národnostních. Úkol tento usnadněn byl ovšem též tím, že pro invalidní a starobní pojištění nebylo podobných případů, jako tomu bylo u pensijního pojištění soukromých zřízenců podle zákona ze 16. prosince 1906 č. 1 ř. z. z r. 1907, kde se Všeobecným pensijním ústavem konkuruje celá řada náhradních ústavů a náhradních smluv, které svého času vlastně byly individuálními nositeli pensijního pojištění na základě čistě soukromoprávním.

Stanovení rozsahu pensijní povinnosti.

Dr. Rudolf Hotowetz.

(Dokončení.)

Stejně nedokonalé jsou i dosavadní výklady pojmu práce duševní.

Rakouský správní soud za duševní prohlásil takový výkon, při kterém podstatná část práce děje se činností ducha, tedy operací přemýšlovací, a který potřebuje výkonu ústního nebo písemního (příkazu, dispoice, prohlášení, záznamu atd.) pouze ke svému projevu. Náš nejv. správní soud klade pak na duševní práci měřítko ještě vyšší a vylučuje někdy z pojistné povinnosti osoby, které dřívější rakouská judikatura do pojistné povinnosti zahrnovala. Spatřujeť podstatný znak duševní práce ve tvoření úsudků, a to úsudků vlastních, takže mu není duševní prací ani samostatná reprodukce podle úsudků cizích, příkladem samostatná montáže na základě dodaných výkresů. Dle toho nebyl by tedy vlastně ani filosof-eklektik duševním pracovníkem.

Správnému soudu nepostačuje pro kvalifikaci duševní práce ani mimořádná opatrnost a rozvaha, kterou práce ručně konaná vyžaduje; ani zodpovědnost za bezpečnost podniku neb osob, která je s takovou prací spojena; ani zvláštní odborná znalost a větší zkušenost, bez které nemůže býti správně prováděna. Odbornou znalost empirickou pak vůbec považuje za pomocnou část práce fysické.

Nepopírám, že jsou i dělníci vysoce kvalifikovaní, kteří vynikají i odbornou znalostí a zkušeností i opatrností a rozvahou, a mají také velikou zodpovědnost. Ale je neméně nepopíratelné, že tyto znaky jsou přece podstatnou známkou práce duševní a že tedy dělníci — pokud o ně v příslušných rozhodnutích správního soudu šlo — měli býti z pojistné povinnosti vyloučeni proto, že konají práci dělnickou (která podle zákona z r. 1920 této povinnosti nepodléhá) a nikoli proto, že nekonají práci převážně duševní. Vždyť v některých konkrétních případech nekonali ani skoro vůbec žádnou skutečnou práci ruční.

Celý ten zmatek resultuje prostě z toho, že kriteriem pojistné povinnosti se tu činí práce duševní, která takovým kriteriem ve skutečnosti není a podle úmyslu zákonodárce z roku 1920 také už všeobecně býti neměla.

Příliš vysoké měřítko klade náš správní soud také na práce kupecké, resp. vyšší nekupecké, které jsou podstatny pro pojem obchodního pomocníka podle zákona z roku 1920. Je sice dle obchodního zákona obchodním jednáním každé právní jednání, které kupec koná v souvislosti se svým obchodem, je jím tedy nepopřené i pouhé prodávání zboží. Ba toto prodávání je dokonce hlavní činností kupeckou, která se obecenstvu navenek projevuje a která se mu tedy jeví vlastně přední službou kupeckou. Dalo by se proto souditi, že nemůže býti pochybnosti o tom, že prodej zboží kupujícímu, i když je koná ne kupec sám, nýbrž prodavač od něho k tomu ustanovený, je službou kupeckou. Správní dvůr soudní jej však považuje za kupeckou službu jen tenkrát, když je spojen s určitou mírou kupecké „zdatnosti“ nebo s jinými dalšími požadavky, a dává tedy pojmu obchodního pomocníka — jak už dříve řečeno — výklad jiný, než soud nejvyšší, k výkladu tohoto pojmu vlastně v první řadě povoláný.

Přes to musí býti počítáno při reformě zákona i s tímto stanoviskem nejv. správního soudu a návrh § 1 komitétem schválený recipuje proto pojem obchodního pomocníka podle § 73 živn. řádu, který je půlstoletou praxí přesně a dosud bezesporně ohraničen.

Komitéť ustanovený komisí k reformě pensijního zákona zabýval se dlouho a marně diskusí o možnosti a úpravě všeobecné definice pensijní povinnosti a odročil konečně usnesení o věci té, postoupiv další hledání malému podvýboru.

Po mém mínění nelze vůbec naléztí objektivní definici, platnou pro všechny druhy zaměstnanců pensijním pojištěním povinných. Nelze jí naléztí prostě proto, poněvadž pensijní pojištěnce spojuje jediný společný znak, který však je v první řadě subjektivní, totiž vyšší míra životní a z toho resultující potřeba vyššího pojištění, než je budoucí pojištění sociální. Pro tuto subjektivní potřebu není ovšem možno konstruovati žádný společný znak objektivní, ani pozitivní ani negativní, nýbrž je nutno vyjmenovati skupiny zaměstnanců, ve kterých se tato potřeba kolektivně jeví, třebas jednotlivci v těchto skupinách byli dočasně i pod vyšší životní mírou a potřebu vyššího pojištění subjektivně dosud nepociťovali.

Kdyby se vůbec mohlo mluvit o společném objektivním znaku, mohlo by to nejspíše ještě býti měřítko nedělníka — ale viděli jsme, jak judikatura toto měřítko vykládala. Mělo-li toto měřítko mít vůbec žádoucí účinek, musil by pojem dělníka býti v zákoně přesně definován. Tato povinnost příslušela ovšem v první řadě zákonu o sociálním pojištění, který se však této povinnosti vyhnul.

Definice dělníka je neméně obtížná než definice, o kterou jde v zákoně o pensijním pojištění. Je tu řada pokusů o takovou definici, ale žádná z nich nevyčerpává to, oč nám jde v našem případě. Vždyť ani obecné mínění neužívá slova „dělník“ pro označení osob služebných, sluhů, čeledínů a jiných zřízenců, kteří do pensijního pojištění nepatří, ba činí začasťe rozdíl i mezi dělníkem a nádeníkem.

A moje hlavní námitka proti jednotné všeobecné definici tkví v přesvědčení, pro které mluví dlouhá zkušenost, že judikatura by mohla (a po mém mínění dokonce měla) aplikovati obsah této definice i na následující demonstrativní výpočet jednotlivých kategorií zaměstnanců a že by tedy mohla vyloučiti

z pensijní povinnosti i zaměstnance tam výslovně uvedené, neodpovídá-li jejich zaměstnání výkladu, jež dává definici všeobecné. Dosavadní praxe dává o tom snad postačitelně výstražných příkladů.

Pokládal bych proto za jediné přípustnou formu všeobecné definice klausuli supletorní na konci výpočtu kategorií pojištěním povinných, dle kteréžto klausule by povinnosti pensijní podléhali vůbec zaměstnanci konající práce nedělnické nebo práce nikoli převážně tělesné nebo práce obdobné těm, které v dřívějším výpočtu jsou jmenovány, nebo podobně. V této supletorní klausuli, více méně jen opatrnostní, nezáleží na formulaci i poněkud neurčité, poněvadž ani úmysl, ani praxe pensijního pojištění nejde za rozšiřováním dosavadního okruhu pensijních pojištěnců, nýbrž jenom za jeho uchováním.

Potřeba speciálního nuceného pojištění pensijního, které poskytuje vyšší dávky než obecné pojištění sociální, je založena — jak dříve prokázáno — ve vyšší životní míře určitých velikých a hospodářsky důležitých skupin zaměstnanců, která vyžaduje zaručení příznivějšího pojištění a dovoluje ovšem také placení příspěvků absolutně vyšších. Tento moment čistě subjektivní nemůže býti vystižen žádným zákonným kriteriem objektivním. Už proto ne, poněvadž platí jen pro velký celek určitých skupin, nikoli pro všechny její členy (příkl. ty, kteří svou dráhu teprve začínají a jichž životní míra je dosud nízká) a poněvadž vyšší životní míra a požadavek lepšího pojištění mohou býti a jsou také u příslušníků takových skupin, kde velký průměr má životní míru nízkou a do pensijního pojištění tedy nucen býti nemůže. Takovým jednotlivcům může ovšem snadno býti vyhověno dobrovolným připojištěním vyšších dávek, které Všeobecný pensijní ústav už dnes širokou měrou provádí.

Subjektivní podklad nuceného pojištění pensijního může býti tudíž přeměněn na objektivní znak pensijní povinnosti pouze tím způsobem, že zmíněná potřeba vyššího pojištění se předpokládá a pojistná povinnost ustanoví pro celé určité skupiny zaměstnanců bez ohledu na to, zdali tato potřeba u všech jednotlivců jest. Rozhodne-li se pak, že příkl. „kancelářští zaměstnanci“ mají býti pojištěním povinni, musí mu ovšem podléhati kancelářští zaměstnanci všichni (vyjma ty, jež zákon výslovně vyjme), neboť nelze ponechávati ani zaměstnanci ani

zaměstnavateli, aby sám volil druh pojištění, a nelze také ukládati zaměstnavateli, aby teprve na základě nějakých nejistých a pochybných znaků určoval, kdo z jeho kancelářských zaměstnanců má přijíti do pojištění pensijního a kdo do sociálního. Vše to má býti jednoduché a srozumitelné a nemá přehlednost agendy zaměstnavatelovy zbytečně komplikovati ani ji zbytečně zdražovati.

Stejně by nemělo rozumného smyslu, aby ten, kdo se připravuje k zaměstnání pensijním pojištěním povinnému, po dobu přípravy byl pojištěn v pojištění sociálním a teprve později musil býti převeden do pojištění pensijního.

Podle těchto úvah zařaděny mezi kategorie pensijním pojištěním povinné (srv. následující návrh § 1, jak komitétém byl schválen) skupiny a) úředníků; b) kancelářských zaměstnanců; c) obchodních pomocníků ve smyslu živn. řádu; d) zaměstnanců časopisů a jiných zvlášť jmenovaných podniků; e) cestujících, zástupců a jednatelů; f) obchodních pomocníků ve smyslu zákona z ledna 1910. Tyto skupiny vyčerpávají asi dost úplně všechny kategorie zaměstnanců s potřebou vyššího pojištění a zbývá jen otázka dosud nerozřešená o vhodnosti a formulaci generální klausule supletorní, o které byla již dříve řeč.

Jest tu však ještě další skupina zaměstnanců, které nelze bezesporně zařaditi do kategorií právě vyjmenovaných, kteří však se už trvale vypracovali z kategorie dělnické do kategorií vyšších, jako mistrů, dozorců, skladníků atd., anebo kteří získali trvale vyšší míru životní důsledkem svého uznaně zvláštního postavení i co do své práce, i co do odměny za ni, své zodpovědnosti atd. Takové kategorie byly až dosud podrobeny povinnosti k pensijnímu pojištění, a není důvodu, proč by jim — proto, že zatím bylo zavedeno pojištění sociální — mělo býti vzato obligatorní pojištění pensijní, skýtající vyšší dávky přiměřené jejich vyšší životní míře a odpovídající jejich potřebě z toho plynoucí. Neboť neodpovídalo by zajisté ani jejich zájmu po zachování práv dosud nabytých, kdyby si měli vyšší dávky budoucně jen dobrovolně připojišťovati a kdyby to záviselo na dobré vůli jejich zaměstnavatele a jeho ochotě, platiti příslušné příspěvky.

Proto je zachování nuceného pensijního pojištění pro tyto kategorie žádoucí a nutné. Kdežto však při skupinách dříve

jmenovaných (úřednících atd.) už samo příslušenství k takové skupině zaměstnanců bude dostatečným podkladem k zařazení do pensijní povinnosti, bude nutno při kategorii posléze jmenované, která jest hranicí mezi úřednictvem a dělnictvem — zkoumati v konkrétním případě, zdali náležitosti pensijní povinnosti splněny jsou čili nic. Proto tu nemůže rozhodovati ani titul zaměstnance, ani jeho zařazení do seznamu platového či dělnického, ani způsob odměny za jeho práci, ani jiná nahodilá anebo do vůle zaměstnance nebo zaměstnavatele daná okolnost jiná, nýbrž jen a jen povaha prací zaměstnancem skutečně konaných.

Dříve zmíněný komitét komise pro reformu pensijního zákona ustanovil ve svém návrhu paragrafu 1 bod 8. lit. a) až d) přesně vymezená a vůči práci dělníka sebe lépe kvalifikovaného jasně ohraničená kriteria pro zařazení osob, které takovým zaměstnáním jsou trvale a ne pouze přechodně zaměstnány.

Kriteria tam stanovená jsou mnohem přísnější než požadavky, které v obdobné věci klade administrativa říšskoněmecká. Německý ministr práce, tamním zákonem k bližšímu výkladu pensijní povinnosti pověřený, vydal velmi obsáhlý výnos, ve kterém podává velmi obsáhlý výpočet kategorií zaměstnanců ve všech oborech hospodářských, kteří podléhají povinnosti k pojištění zřízeneckému (našemu pensijnímu).

V Německu, jak známo, pojištění dělnické trvá již půl století, pojištění zřízenecké (naše pensijní) teprve deset let. Byl-li tam vydán zmíněný výnos, zakládající povinnost k vyššímu pojištění ještě šířeji, nežli jdou intence našeho návrhu, je to zajisté nejpřesvědčivějším důkazem, že v Německu taková potřeba skutečně jest, a nemůže býti pochybno, že taková potřeba je tedy i u nás, poněvadž naše poměry hospodářské a sociální jsou zcela obdobné poměrům německým.

A přesvědčivým dokladem, že stejné potřeby vynucují si i stejné zákony, je fakt, že návrh Všeobecného pensijního ústavu — který byl sdělán dříve, než byl vydán zmíněný výnos říšskoněmecký — obsahuje úplně stejné zásady, na jakých je založen také říšskoněmecký výnos. Ve stejné době dva nezávisle na sobě pracované výklady dospívají ke stejným závěrům. To jest snad nejlepším důkazem, že závěr je správný, že tedy i návrh Všeobecného pensijního ústavu a na něm za-

ložené usnesení komitétu pro reformu pensijního zákona odpovídá skutečným potřebám.

K § 2 návrhu komitétu dlužno poznamenati, že jeho bod 1. a jeho poslední odstavce jsou tam zařaděny jenom zatímně a že o nich bude definitivně rozhodnuto teprve, až bude rozhodnuto o úpravě dávek a příspěvků pensijního pojištění.

Návrh komitétu zní, jak následuje:

§ 1.

(1) Pojištěním povinny a podle ustanovení tohoto zákona pojištěny jsou osoby, které v republ. čsl. vykonávají práce nebo služby na základě smluvního poměru pracovního, služebního nebo učňovského jakožto:

1. úředníci (konceptní, techničtí, obchodní, správní, kancelářští, dílenští, ve svobodných povoláních a jiní, soukromí tajemníci, soukromí učitelé, vychovatelé a podobní, jakož i obdobně činní zaměstnanci církví a náboženských společností) neb zaměstnanci, jichž činnost jest průpravou k povolání úřednickému (praktikanti, volentéři, aspiranti a pod.);

2. kancelářští zaměstnanci ve službě vnitřní i vnější vůbec, včetně těch, kdož roznášejí cennosti; zejména také všichni zaměstnanci kanceláří advokátních a notářských. Osoby zaměstnané pouze čištěním a úklidem neb podobnými pracemi anebo pouze mechanickým obsluhováním rozmnožovacích strojů, pouhým hlášením návštěv či posílkami nepodléhají však pojistné povinnosti, byť i výjimečně a ojedinele vykonali také práce druhu jiného;

3. zaměstnanci v obchodních živnostech, kteří jsou obchodními pomocníky podle § 73 lit. a) živn. řádu, případně § 101 lit. a) živn. zákona pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi nebo obchodními uční podle § 73 lit. c) živnostenského řádu, případně § 101 lit. c) živn. zákona pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi, pokud nepodléhají pojistné povinnosti již podle ostatních předpisů tohoto paragrafu;

4. zaměstnanci časopisů a jiných publikací, stálých divadel, stálých hudebních sborů, stálých podniku zábavních, stálých sportovních sdružení, výstav, podniků a ústavů vyučovacích, vychovávacích, opatrovacích, léčebných a dobročinných, dále lékařů a zubních techniků, vyjímajíce osoby zaměstnané stejným způsobem jako zaměstnanci nepodléhající pojištění podle bodů 2. a 6.;

5. cestující, zástupci a jednatelé, pracující jménem a na účet jednoho nebo více podnikatelů, i když jsou ustanoveni pouze na provisi a nejsou u nich splněny náležitosti pracovní smlouvy podle § 1151 a 1152 všeob. zák. obč.;

6. zaměstnanci jiní, než uvedení v bodech 1.—5., pokud podléhají zákonu o obchodních pomocnících ze dne 16. ledna 1910, č. 20 ř. z. nebo zákonu ze dne 31. ledna 1922 č. 34 sb. z. a n.,

7. zaměstnanci, kteří jsou trvale a ne pouze přechodně zaměstnaní;
a) prikazováním práce dělníkům, dozorem nad dělníky, dohlédáním na jejich práci nebo kontrolováním jejich práce, pakliže jejich práci zároveň a trvale spolu nevykonávají, jako dílovedoucí, stavbyvedoucí, políři, mistři, podmistři, stárce, dozorcí, důlní, lezci, šafáři, poklasní, hajní atd.;
b) rozhodováním o přejímání vyráběného nebo dodávaného zboží, dále samostatným skladováním neb vydáváním zboží;

c) pracemi uměleckými a kresličskými, nikoliv pouhou mechanickou reprodukcí;

d) pracemi podstatně důležitými pro postup práce neb bezpečnost podniku, nikoliv pouze mechanickými, jsou-li konány pod vlastní zodpovědností a vyžadují-li větší odborné znalosti nebo zkušenosti, nežli se

požaduje od dělníka příslušného oboru, jako rysovači, vzorkáři, strojníci těžkých strojů, střelci v dolech, samostatní barvíři atd.

(2) Pro otázku, zda zaměstnanec podléhá pojistné povinnosti ve smyslu tohoto zákona, není směrodatným, zda jest veden v seznamu dělnic-kém či jinde, k jaké kategorii zřízenců se počítá, zdali požívá služné nebo mzdu a jaké jest jeho služební pojmenování neb označení. Pro pojistnou povinnost rozhodnou jest pouze povaha prací neb služeb zaměstnancem skutečně konaných.

(3) Je-li osoba, jejíž činnost by zakládala pojistnou povinnost podle odst. 1., svým tuzemským zaměstnavatelem trvale zaměstnána mimo území republiky československé, nepodléhá pojištění. Zaměstnanci tuzemských podniků pro plavbu říční neb námořní podléhají však pojistné povinnosti i v takovém případě. Za trvalé zaměstnání v cizině považuje se zaměstnání, jež se po dobu trvání pracovního, služebního nebo učnovského poměru s tímž zaměstnavatelem vůbec nestřídá se zaměstnáním v tuzemsku.

(4) Pojištění osob podléhajících brannému zákonu upravují §§ . . .

§ 2.

(1) Z pojistné povinnosti jsou vyňati:

1. zaměstnanci, kteří teprve po dokonání 55. roku svého věku vstupují po prvé do zaměstnání, zakládajícího pojistnou povinnost;

2. osoby vykonávající práce pojistné povinnosti podléhající jako vedlejší zaměstnání vedle výdělkové činnosti hlavní;

3. řádní posluchači vysokých a odborných škol, kteří v době tohoto svého studia jsou přechodně zaměstnáni pracemi pojistné povinnosti podléhajícími, pokud jejich zaměstnání je předepsaným neb obvyklým doplněním jejich theoretického studia;

4. zaměstnanci státu a jiných nucených svazků, které jsou zákonem oprávněny uhrazovati své výdaje daněmi nebo přírážkami k nim, nebo jejichž hospodářství jest zaručeno státem, mají-li normální, t. j. s místem jimi zastávaným spojené pensijní nároky, které jsou alespoň rovnocenné nárokům podle tohoto zákona. Za rovnocenné jest považovati nároky, týkají-li se aspoň invalidního, starobního, vdovského a sirotčího důchodu a je-li úhrnná jejich hodnota, stanovená podle početních podkladů Všeobecného pensijního ústavu, rovna aspoň úhrnné hodnotě všech nároků podle tohoto zákona. Za stejného předpokladu normálních a rovnocenných pensijních nároků jsou z pojistné povinnosti vyloučeni také zaměstnanci podniků a ústavů zřízených státem nebo svazky v 1. větě jmenovanými, jestliže tyto jejich pensijní nároky jsou zaručeny státem nebo svazkem, který podnik či ústav zřídil. Vyloučení jsou dále zaměstnanci státu a jmenovaných svazků, jejich ústavů a podniků, kteří uvedených nároků nabudou teprve po uplynutí stanoveného zkušebního času nebo stanoveného prozatímního postavení (srovnej k tomu § 68), nikoliv však zaměstnanci smluvní a síly přijaté pouze na výpomoc;

5. zaměstnanci drah, sloužících veřejné dopravě a jejich pomocných ústavů za stejného předpokladu normálních a rovnocenných pensijních nároků, jako je tomu v bodu 4.;

6. zaměstnanci cizozemských podniků, které nemají v tuzemsku pevného závodu (provozovny, obchodní kanceláře, skladiště), dále zaměstnanci, kteří se toliko dočasně v tuzemsku zdržují, provázejíce svého zaměstnavatele, jenž nemá v tuzemsku řádného bydliště (srovnej § 259 zákona o soc. pojištění a čl. III. pens. zákona);

7. osoby požívající invalidního důchodu podle tohoto zákona, i když jsou zaměstnány v povolání o sobě podrobeném pojistné povinnosti; vzdají-li se však důchodu, stávají se opět pojištěnými povinnými;

8. zaměstnanci zastupitelských úřadů cizích států jakož i mezistátních komisí v republice československé, pokud jsou občany státu, jež dotýčný úřad neb komise zde zastupuje.

(2) Za zaměstnance vyňaté z pojistné povinnosti podle bodu 1. a 7. odst. 1. tohoto paragrafu jest zaměstnavatel povinen odváděti příslušnému

nositeli pojištění ve prospěch Fondu pro podporu potřebných nezaměstnaných (§ 42, bod 7.) tu část premií, kterou by — kdyby z pojistné povinnosti nebyli vyňati podle § 33, odst. 2. — nesl ze svého. O hlášení těchto zaměstnanců a odvádění zmíněných příspěvků platí obdobně všechna pravidla platná pro osoby pojistné povinnosti podrobené.

Několik poznámek k organizaci cedulových bank.

Dr. Vladimír Dědek.

(Pokračování.)

Zvláštní postavení zaujímá svou organizací *Norská banka* (*Norges Bank*) založená 14. června 1816. Jest sice dle svého organického zákona z 23. dubna 1892 (později několikrát, naposled zákony z 26. listopadu a 15. prosince 1920 doplňovaného) soukromou společností akciovou s kapitálem 35 milionů norských korun, avšak akcionáři z titulu svého spoluvlastnictví nemají vlivu na správu a vedení banky. Organický zákon nezná vůbec instituce valné hromady akcionářů. Čl. 3. definuje též akcie, jež zní výhradně na jméno a jichž převod se uskutečňuje zápisem v registrech banky, jako pouhé potvrzenky platů na základní kapitál. Velký díl akcií má norský stát. Vedoucím orgánem jest patnáctičlenná dozorčí rada volená parlamentem na šest let*) a postupně se obnovující. Výkonným orgánem správním jest ředitelstvo, jehož předsedu a místopředsedu jmenuje král, vyslechna dobrozdání dozorčí rady. Ostatní tři členy ředitelstva volí rovněž Storting. Též funkční období ředitelství jest šestileté při postupném obnovování a znovuvolitelnosti odstoupivších členů (jak ředitelstva, tak dozorčí rady).

Roční bilance předkládá se Stortingu, který svými delegáty vykoná revisi obchodních knih a pokladen banky. Čistý zisk rozděluje se procentuálně mezi akcionáře a stát podle podrobných předpisů čl. 39. a 40. Vůči státu má banka dle čl. 19. pouze tyto povinnosti: obstarávati pokladniční službu, opatrovati a spravovati cenné papíry a jiné hodnoty jmění státního nebo fondů veřejných a vyměňovati a vydávati drobné peníze v zastoupení státní pokladny. Tyto služby koná banka státu bezplatně; zato záloh nesmí státu poskytovat v nijaké formě.

Hultman řadí též *Národní banku švýcarskou* ke skupině bank buď přímo státních neb aspoň pod příliš silným vlivem

*) Dle ústavy ze 17. května 1814 čítá Storting 150 členů. Po ustavení rozděluje se k účelu zákonodárné práce na dvě sekce: Lagting (čtvrtina členů) a Odelsting (tři čtvrtiny členů). Odelsting zastupuje úlohu první komory, což se jeví také v úpravě kompetence v oboru zákonodárství finančního. Dozorčí radu banky a volitelné členy ředitelstva volí však Storting ve schůzi společně.